

schaalniveau van slechts enkele vierkante meters. Een soortbeschermingsinstrument op Europees niveau kan dan ook alleen zin hebben als er ook op poelniveau de juiste maatregelen worden getroffen.

Literatuur

Bal, D., H.M. Beije, Y.R. Hoogeveen, S.R.J. Jansen & P.J. van der Reest, 1995. Handboek natuurdoeltypen in Nederland. Rapport IKC-N 11, Wageningen.

Bauwens, D. & K. Claus, 1996. Verspreiding van amfibieën en reptielen in Vlaanderen. De Wielewaal, Turnhout.

Bauwens, D. & K. Munsters, 1993. Verspreiding en habitatselectie van de Kamsalamander in de provincie Limburg. Jaarboek Likona 1992: 56-62.

Creemers, R.C.M., 1994. Amfibieën in uiterwaarden. Voortplantingsplaatsen van amfibieën in uiterwaarden. Werkgroep Dieroecologie KUN/Stichting ARK, Nijmegen/Laag Keppel.

Gasc, J.-P., A. Cabela, J. Crnobrnja-Isailovic, D. Dolmen, K. Grossenbacher, P. Haffner, H. Martens, P.P. Martinez Rica, H. Maurin, M.E. Oliveira, T.S. Sofianidou, M. Veith & A. Zuiderwijk (eds.), 1997. Atlas of amphibians and reptiles in Europe. SEH, Paris.

Hom, C.C., P.H.C. Lina, G. van Ommering, R.C.M. Creemers & H.J.R. Lenders, 1996. Bedreigde en kwetsbare reptielen en amfibieën in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. Rapport IKC-N 25, Wageningen.

Lenders, H.J.R., 1992. De Kamsalamander. In: J.E.M. van der Coelen. Verspreiding en ecologie van amfibieën en reptielen in Limburg. Stichting RAVON/Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Nijmegen/Maastricht.

Ministerie van LNV, 1990. Natuurbeleidsplan. SDU, 's-Gravenhage.

Summary

The Crested newt in The Netherlands and Belgium

The Crested newt is one of the few indigenous herpetofauna species in The Netherlands and Belgium that are mentioned as protected species according to the EU Habitat Directive. Although the Crested newt is characterised by a broad geographical distribution in both countries, it is regarded as a rare and vulnerable species. Designation of habitats can contribute to the protection of the Crested newt. It is, however, argued that designation of habitats alone will not prove to be sufficient. An adequate management strategy will be necessary to preserve local populations of this species.

Drs. H.J.R. Lenders
RAVON
Postbus 1413
NL-6501 BK Nijmegen

I. Schops
Kruiskapelstraat 18
B-3550 Heusden

De Meervleermuis in Nederland en België

K. Mostert & A. Lefevre

De Meervleermuis (*Myotis dasycneme*) is een vrij forse grijsbruine vleermuis met opvallend grote achterpoten. De soort lijkt wat op de Watervleermuis maar is wat groter. De soort heeft in Europa een overwegend noordoostelijke verspreiding. In West-Europa is de Meervleermuis in de meeste landen schaars of zeldzaam te noemen, met uitzondering van Nederland. Hier komt de Meervleermuis verspreid voor in het noorden en het westen (fig. 1).

Op grond van het aantal gevonden kolonies, aanwijzingen voor aanwezigheid van andere kolonies en in aanmerking genomen dat sommige gebieden slecht zijn onderzocht, lijkt een zomerpopulatie van 8.000 tot 10.000 Meervleermuizen in Nederland aannemelijk. In België worden sinds enkele jaren jagende dieren waargenomen ten noorden van Antwerpen

(boven waterspaarbekkens en zandwinningsputten), het Albertkanaal en boven enkele kreken grenzend aan Zeeuwsch Vlaanderen. Tot nu toe werden geen kolonies aangetroffen (Onkelinx, 1997, fig. 2).

De soort jaagt hier vooral boven meren, plassen, kanalen, vaarten en andere brede watergangen. In Friesland bleek de soort een voorkeur te hebben voor brede watergangen met hoge oevervegetaties, vermoedelijk vanwege de hogere insectenconcentratie in de luwte van de vegetatie. Ze mijden wateroppervlakten met veel uitstekende waterplanten of een hoge kroosbedekking.

Zomerkolonies

Er zijn 37 zomerkolonies bekend waarvan er tenminste 23 betrekking hebben op kraamkolonies (Limpens et al., 1997). Deze kraamkolonies bestaan in de regel

Fig. 1. Zomerverspreiding van de Meervleermuis in Nederland. Vierkantjes zijn kolonies, rondjes zijn losse waarnemingen (periode 1986 - 1993). Naar Limpens et al., 1997.

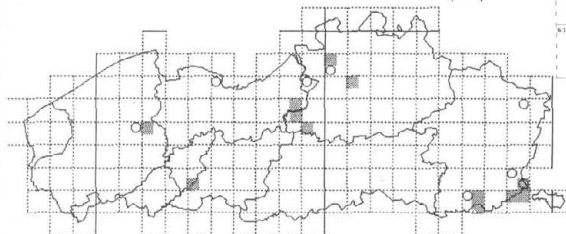
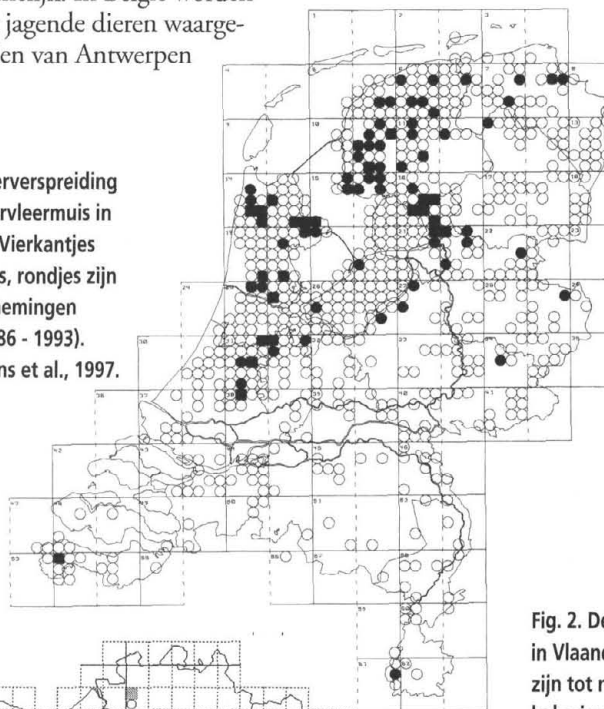

Fig. 2. De Meervleermuis in Vlaanderen. In België zijn tot nog toe geen kolonies aangetroffen. Vierkantjes zijn winterwaarnemingen, rondjes zijn zomerwaarnemingen (periode 1986 - 1997). Naar Onkelinx, 1997.

uit enkele honderden dieren. De meeste kolonies zijn bekend van Noord-Holland en Noordwest-Overijssel. Bij intensivering van inventarisatie-inspanning is te verwachten dat in Groningen en met name in Friesland meer kolonies worden gevonden.

Meervleermuizen kunnen vanuit deze kolonies tientallen kilometers afleggen voordat ze over gaan tot foerageren. Zo zijn de meeste foeragerende Meervleermuizen in het noordoostelijke deel van Zuid-Holland terug te voeren op twee grote kraamkolonies. Deze kraamkolonies zijn gevestigd in spouwmuren van woonhuizen en in mindere mate in kerkgebouwen. Dit betekent dat deze kolonieplaatsen van groot belang zijn voor het voorkomen van de Meervleermuizen in een bepaalde streek.

Overwintering

Er is slechts een klein aantal winterobjecten waar Meervleermuizen overwinterend worden aangetroffen. Grotere aantallen zijn alleen bekend van de kalksteengroeven in Zuid-Limburg en de duinstrook tussen Den Haag en Wassenaar.

Voorts is nog een klein aantal objecten bekend waar kleine aantallen worden aangetroffen of slechts incidenteel dieren aanwezig zijn. Dit geldt onder meer voor een bunkercomplex bij Arnhem en een oude steenfabriek in Groningen.

Opmerkelijk is dat er vrijwel geen dieren overwinteren in de vele forten van de Hollandse waterlinie, terwijl de soort in deze omgeving in het zomerhalfjaar geregeld voorkomt.

De overwinterende aantallen in de Limburgse kalksteengroeven zijn sinds de jaren veertig overigens sterk teruggelopen, terwijl de aantallen in de bunkers bij Wassenaar sterk zijn toegenomen. De enkele honderden dieren die 's winters in Nederland worden gevonden, staan in schril contrast met de vele duizenden dieren die 's zomers op de kraamkolonies aanwezig zijn. In België worden in een klein aantal winterverblijven overwinterende Meervleermuizen aangetroffen. Hierbij gaat het steeds om grotere objecten. De soort is sinds 1974 niet meer overwinterend aangetroffen ten zuiden van de grens Samber en Maas. Zolang het niet bekend is waar de overige dieren overwinteren kunnen er geen gefundeerde uitspraken worden gedaan over voor- of achteruitgang op grond van de aantallen in winterkwartieren.

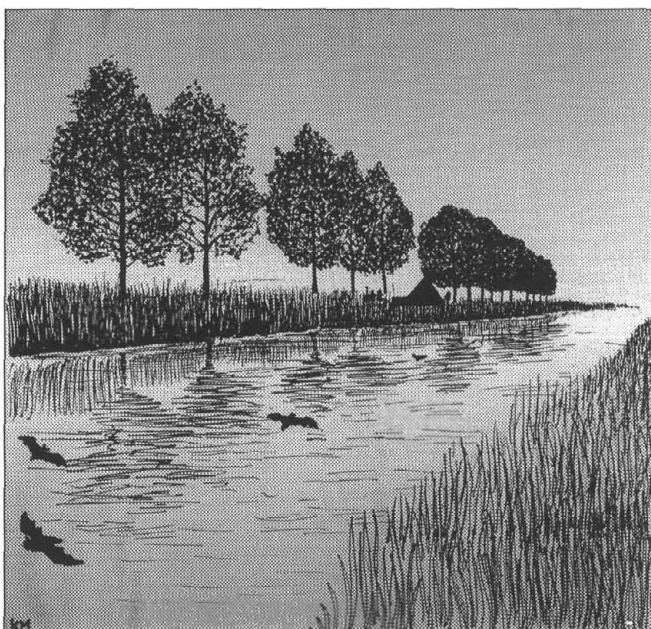
Literatuur

Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Onkelinx, T., 1997. Voorlopige atlas van de Vlaamse zoogdieren. Euglena (16) 6.

K. Mostert
Palamedesstraat 74
NL-2612 XS Delft

A. Lefevre
Klissenhoek 85
B-2290 Vorselaar

Meervleermuizen in hun jachtbiotoop op zoek naar insecten (tek. K. Mostert).

De Noordse woelmuis

Piet Bergers

De Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus arenicola*) komt in Nederland in vier deelgebieden voor: in Friesland en Noordwest-Overijssel, in het laagveengebied van Noord- en Zuid-Holland en Utrecht, op het eiland Texel, en in het noordelijk Deltagebied (fig. 1). De Nederlandse populatie vormt een endemische ondersoort; dat wil zeggen dat deze geheel tot Nederland beperkt is. In de jaren vijftig werd duidelijk dat het verspreidingsgebied van de Noordse woelmuis in Nederland steeds kleiner werd (Van Wijngaarden et al., 1971). In de Rode Lijst van bedreigde zoogdiersoorten (Lina & Van Ommering, 1994) wordt de soort als 'kwetsbaar' gekwalificeerd. Bij recente inventarisaties in Noordwest-Overijssel is hij niet meer aangetroffen (La Haye & Haan, 1998).

De leefgebieden van de Noordse woelmuis in Nederland bestaan vooral uit rietmoerassen. Daarnaast worden ook ruigtes, struweel, verruigd grasland en schorren bewoond. Dat de soort in Nederland zo sterk achteruit is gegaan wordt geweten aan drie oorzaken: veranderingen in het habitat, versnippering van de leefgebieden, en concurrentie van andere muizesoorten (Bergers & La Haye, 1997). Verdrijving en veranderingen in het grondgebruik hebben in veel rietmoerassen geleid tot verruiging en bosontwikkeling. De Noordse woelmuis werd steeds meer teruggedrongen tot kleine, geïsoleerde leefgebiedjes. De omstandigheden voor concurrenten zoals de Veldmuis (*Microtus arvalis*) en de Aardmuis (*Microtus agrestis*) werden steeds beter. Waar deze soorten zich vestigden verdween de Noordse woelmuis. Van een aantal leefgebieden is inmiddels bekend dat de populatie er te klein en te geïsoleerd is om er te kunnen overleven (Bierhuizen & Bergers, 1995).